

УДК [070:659.4]:005.92-051:81'373.48'38'42]

КАНЦЕЛЯРИТ У МЕДІАТЕКСТАХ: ПРИЧИНИ ПОЯВИ ТА СПОСОБИ УНИКНЕННЯ

Наталія Лебеденко

Львівський національний університет імені Івана Франка

вул. Генерала Чупринки, 49, 79044, Львів, Україна

e-mail: Nataliya.Mykhaylychenko@lnu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0003-3599-3914>

У статті проаналізовано мову сучасного телевізійного інформаційного медіатексту на використання засобів вираження канцеляриту. Окреслено відмінності між мовними кліше і штампами, причини вживання кліше, штампів, з'ясовано сутність поняття канцелярит та наведено приклади вияву канцеляриту в сучасних медійних текстах на прикладі інформаційного телемарафону «Єдині новини».

Ключові слова: медіатекст, діалогічність, мовні кліше, штампи, канцелярит.

Постановка проблеми. Мова медійних текстів є віддзеркаленням особливостей сучасної української літературної мови. Це основне джерело літературної мови на сьогодні. Тому так важливо дбайливо ставитися до вибору мовних засобів в об'єктивному висвітленні подій та вираженні думок. Науковці, журналісти нерідко наголошують на тому, що потрібно уникати мовних кліше, штампів та канцеляриту в медійних текстах, часто плутаючи ці поняття. В умовах російської військової агресії проти України важливо називати речі об'єктивними назвами, не завуальовуючи їх лексичними штампами чи канцеляритом. З огляду на це тема пропонованого дослідження є актуальною і важливою.

Мета пропонованої статті – проаналізувати мовні кліше, штампи і канцелярит, уживані в теперішніх медійних текстах; сформулювати рекомендації щодо їхнього використання/невикористання.

Теоретичне підґрунтя. Дослідження спирається на низку наукових праць. Мовні кліше в телевізійному мовленні (в позитивному і негативному аспектах) досліджувала Н. Шарманова. Особливості конструювання образу ворога за допомогою мовних штампів проаналізовано в статті І. Галак. А. Печерський досліджує мову як засіб вибудовування реальності в період війни та пропонує деякі рекомендації щодо вживання канцеляриту. Особливості канцелярщини в сучасній українській мові стали предметом аналізу в статті О. Довженка. В основі нашого дослідження концепція Вільгельма фон Гумбольдта про принцип діалогічної природи мови, за яким «у первинній сутності мови наявний незмінний дуалізм, і сама можливість мовлення

зумовлюється зверненням і відповіддю»¹. За цим принципом текст є посередником діалогу між адресантом і адресатом. Це означає, що використання мови завжди спрямоване на партнера в комунікації, реально присутнього, такого, що має на увазі автор, або такого, що ототожнюється з автором. Отже, на основі стверджуємо, що всі тексти є діалогічними, хоча вони не завжди реалізовані формально діалогічно². Через діалогічний характер текстів вбачаємо, що медіамова формує реальність реципієнта, який починає мислити та говорити її категоріями.

Методологічна база. За допомогою методу дедукції проаналізовано явища мовних кліше, штампів та канцеляриту в медіатекстах. Всебічному та ґрунтовному висвітленню теоретичної частини дослідження сприяло застосування методу вивчення та аналізу літератури, а виокремити конкретні приклади використання в медіа мовних кліше, штампів та канцеляриту вдалось за допомогою методу контент-моніторингу. Описовий метод використано для пояснення особливостей та відмінностей мовних кліше, штампів та канцеляриту.

Виклад основного матеріалу. Однією з визначальних рис мови масмедіа є прагнення до логізації викладу, раціоналізму, лаконічності. А однією з рис журналістської професії є її оперативність. Саме тому журналісти часто використовують готові мовні одиниці, представлені канцеляритом, що нерідко охоплює мовні кліше, штампи. Мовні кліше науковці називають по-різному: прецедентними текстами, усталеними комунікативними фрагментами, клішованими висловами, комунікативними фразеологічними висловами, «стійкими формулами спілкування», шаблонними фразами, стереотипними висловленнями, реченнями-формулами, усталеними фразами спілкування, фразеологізованими або стаціонарними реченнями, «стандартизованими словосполученнями», «канцелярським зворотом», «мовною формулою-штампом», «канцелярським висловом-кліше», «канцелярським шаблоном, «мовною формулою», «стійким сполученням слів» тощо³.

Саме поняття мовне кліше не зовсім визначене. Його розуміють як різні семантичні чи синтаксичні єдності. Для офіційно-ділового стилю мовлення вживання кліше є доречним, оскільки стислість, точність й уніфікованість документів зумовлено використанням мовних кліше. Якщо в інших функціональних стилях кліше є стилістичним недоліком, помилкою, то в офіційно-діловому стилі це звичайний, обов'язковий компонент. Наявність стандартних висловів полегшує, скорочує процес створення текстів. Для кліше властивий постійний склад компонентів, закріпленість за певними ситуаціями: *встановити контроль; у зв'язку з; з метою перевірки; мати на увазі*⁴.

¹ Humboldt, W. (1963). v., "Über den Dualis. Gelesen in der Akademie der Wissenschaften am April 1827 ders", *Schriften zur Sprachphilosophie*, Darmstadt: Fink, p. 138.

² Назаренко, О. М., Занько, О. В. (2022), "Діалог і категорія діалогічності в українському мас-медійному дискурсі", *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки*, вип. 3 (98), с. 152.

³ Шарманова, Н. М. (2012), "Кліше в українському телепросторі: прагматичний і метакомунікативний вияви", *Мовознавство*, №5, с. 82-83.

⁴ *Українська мова професійного спрямування: навчальний посібник для здобувачів вищої освіти бакалавра всіх спеціальностей* (2024), Авт.: М. В. Стасик, О. О. Стадніченко, О. О. Шульга, Ю. В. Ласкава, Запорізький національний університет, с. 77-78.

Використання кліше в текстах медіа ґрунтується загалом на тих позиціях, що мовне продукування адресанта й мовна апперцепція адресата регулюють постійну суперечність між властивими людині потребами спілкування та її прагненням звести до мінімуму власні розумові й фізичні зусилля. Зважаючи на це, позитивна оцінка актуалізації кліше зумовлена відповідністю ментальним стереотипам як відображенню у свідомості людей часто повторюваних явищ дійсності; автоматизацією процесу відтворення готових зручних уніфікованих формул; прагненням скоротити саму форму вираження; економією мисленнєвих зусиль та часу; використанням готових словесних комплексів для вираження нових смислів⁵.

У медіатекстах мовні кліше репрезентують медіаподії (*голове за сьогодні; новини тижня* тощо). Кліше співвідносяться з топіками у виборі аргументів і джерел інформації. Дискурс масової комунікації має властиві тільки йому знаки фактуальності (*на думку незалежних експертів*) і маркери нефактуального статусу інформації (*говорять, що; ходять чутки про*). Лаконізм і місткість назв телепередач, телеанонсів, відеосюжетів, за допомогою готових структурно-змістових блоків виразно репрезентують мовні і стильові ознаки медійного дискурсу. В усному телевізійному мовленні актуалізується метакомунікативна функція етикетних кліше – мовні, рутинні, етикетні кліше чи формули, прагматичні формативи чи ідіоми, комунікативні фразеологізми, звороти ввічливості тощо, які розуміємо як стереотипні фрази, що передають суспільні взаємини (*вітаю, студіє; залишайтеся з нами*)⁶.

Важливим є розмежування понять мовне кліше і штамп. Кліше за механічного перенесення в неприродні для них стилі перетворюються на штампи. Надмірне вживання образного кліше в мові медіа трансформує його у штамп. У журналістиці штампи образного походження, можливо, внаслідок оперативності професії, особливо живучі. Перехід до розряду штампів дає підстави для виокремлення критеріїв негативної оцінки використання кліше в текстах масмедіа. Серед них – утрата мінімального інформаційного «руху» смислів (Ф. С. Бацевич); ситуативна неспіввіднесеність, недоцільність актуалізації в текстах; висока частотність уживання, що зумовлює перехід до розряду штампів: *На зв'язку; Далі буде* тощо.

Мовні, стильові й композиційні штампи, визначені стандартними механізмами побудови медійного матеріалу, виникають унаслідок журналістського калькування (іноді з порушенням професійної етики). Проте деколи це відбувається через обмеженість часу і простору, тому комунікатор зводить велику частину інформації до найпростіших елементів. Авдиторія також не має достатньо часу та енергії, аби занурюватися в усі подробиці⁷.

Використання мовних засобів, закріплених за офіційно-діловим стилем, за його межами призводить до засмічення мови – канцеляриту. Це слова, словосполучення, граматичні форми й конструкції, властиві офіційно-діловому стилю. Вони позбавляють документ образності та емоційності, надають безособового характеру, наприклад: *доводжу до вашого відома* (замість *повідомляю*), *необхідно вжити термінових*

⁵ Шарманова, Н. М. (2012), "Кліше в українському телепросторі: прагматичний і метакомунікативний вияви", *Мовознавство*, №5, с. 84.

⁶ Там само, с. 85.

⁷ Шарманова, Н. М. (2012), "Кліше в українському телепросторі: прагматичний і метакомунікативний вияви", *Мовознавство*, №5, с. 86.

заходів (замість *треба*), в результаті ретельного розслідування (замість *розслідуючи*), мали місце (замість *було*)⁸. Канцелярит в інформаційних текстах використовують для маніпуляції аудиторією, евфемізації реальності⁹. Зазвичай вони перетворюють речення на шаблонні, позбавлені індивідуального стилю фрази. Такі вислови часто трапляються в офіційних повідомленнях. Наприклад, *осінньо-зимовий період* замість усім зрозумілого, більш людяного *восени й узимку*¹⁰.

Зловживання канцеляризмами та іншими словесними штампами призводить до багатослів'я. Намагаючись надати висловлюванню значущості, часто прості думки виражають складною словесною формою, унаслідок чого зміст речення втрачає свою чіткість та зрозумілість.

Штампи та канцеляризми почали активно функціонувати в мові суспільства ще з царських часів. Вони були поширеними за радянських часів не тільки в письмовій, а й у розмовній мові. Пафосні і громіздкі мовні кліше радянської літератури та журналістики були покликані створювати в людей ілюзію добробуту, оптимізму та соціально-економічного розвитку. Література письменників-соцреалістів так само була наповнена стандартними фразами, які задовольняли політичні потреби радянської влади¹¹. Функція мовних кліше і штамів особливо значуща в країнах з диктатурою влади, колись у Радянському Союзі, фашистській Німеччині, пізніше в Китаї, Північній Кореї, в Республіці Куба тощо. Насамперед поширені такі штампи в офіційному спілкуванні, у журналістиці, у літературі, згодом вони переходять і в побутове мовлення.

Після анексії Криму у 2014 році спостерігаємо посилення сугестивної функції мовних штамів на півострові. Загарбницька влада агресивно вплинула на характер офіційного мовлення. Загальновживані поняття замінюють громіздкими, нелогічними структурами: замість *місто* – «*муніципальне поселення міського типу*», замість *дитячий садок* – *муніципальний дошкільний учбовий заклад*, слова *свято, ранок, фестивалі* замінили словосполученням «*торжественне заходження*», а *люди* – на «*ліца*». Мова стає сірою та невиразною. Мовні штампи, напрацьовані ще за радянських часів, проникають в офіційне мовлення.

Ю. Каганов, характеризуючи особливості мовного дискурсу радянських часів, у своїй статті вживає поняття «новояз» («новомова») як синонім до слова «совєтізм». «Термін «новояз», – пише дослідник, – набув поширення після перекладу російською мовою романа-антиутопії Джорджа Оруелла «1984». Це мова обслуговування

⁸ Українська мова професійного спрямування: навчальний посібник для здобувачів вищої освіти бакалавра всіх спеціальностей (2024), Авт.: М. В. Стасик, О. О. Стадніченко, О. О. Шульга, Ю. В. Ласкава, Запорізький національний університет, с. 77.

⁹ Степчук, Ю., Вербицька, Л., Вихор, В. (2022), «Проблеми канцеляризму в українській діловій мові», *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*, редактори-упорядники: М. Пантюк, А. Душний, В. Ільницький, І. Зимомря, Видавничий дім «Гельветика», Дрогобич, вип. 57, том 3, с. 181.

¹⁰ Фещенко, Ю. (2024), Листуйтеся без канцеляриту: як кліше впливають на вашу ділову українську та що її покращить. *MC.today*, 10 червня. URL: <https://mc.today/uk/listujtesya-bez-kantselyaritu-yak-klishe-vplivayut-na-vashu-dilovu-ukrayinsku-ta-shho-yiyi-pokrashhit/>

¹¹ Галак, І. (2019), «Мовні штампи як засіб творення образу загарбника (на матеріалі повісті Федора Одрача «На непевному ґрунті）」, *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 8. Філологічні науки (мовознавство та літературознавство)*, вип. 12, с. 71.

ідеології суспільства. У гуманітаристиці вживають як синоніми такі слова: *нюєспік, тоталітарна мова, дубль-новомова, радянський політичний жаргон, мова радянської бюрократії (номенклатури)*¹².

У сучасних інформаційних повідомленнях українських органів влади райтери та спікери зазвичай використовують нечіткі, далекі від суті абстрактні формулювання. Є випадки, коли уникнути усталених формулювань дійсно неможливо, тому в офіційних текстах їх уживають як сталі конструкти. Часто їх підхоплюють медіа, й у написаних (та й усних також) на основі офіційних повідомлень текстах зберігається кострубатий канцелярит, який до того ж приховує справжню сутність повідомлення¹³.

А. Печерський наводить як приклад повідомлення офіційного органу влади про те, що *«українські діти загинули й дістали поранення саме «внаслідок збройної агресії РФ в Україні»*. Журналісти переказують його тими самими словами. Українських дітей убила Російська Федерація, вчинивши неспровоковану агресію проти українського народу й держави Україна. Тож у заголовках і текстах новинних повідомлень, підготовлених журналістами на основі офіційної інформації Офісу Генерального прокурора, варто вжити інше формулювання: *«російська федерація (або загарбницька армія рф) убила 377 українських дітей»*. Таких формулювань у телемовленні багато: *«Чоловік загинув на Чернігівщині через ворожий обстріл», «Двоє людей загинули внаслідок обстрілу росіянами Харківщини»* («Єдині новини»: 08.12.2025).

На думку А. Печерського (і ми з цим погоджуємося), пропонуване переформулювання аж ніяк не грішитиме проти об'єктивності, оскільки до повномасштабного нападу Російської Федерації на Україну жодна українська дитина не гинула внаслідок обстрілів і бойових дій. Росія буквально вбиває українських дітей, і на цьому слід загострювати увагу як українського суспільства, так і світової спільноти¹⁴.

Дбайливе ставлення до цивільних громадян України й рідної землі, високий рівень підготовки й ефективність дій у бойових умовах, якісна зброя й ощадливе ставлення до боєприпасів – характерні риси українських артилеристів. Натомість рашисти мають гірші зброю й рівень підготовки, а до місцевих мешканців та української землі ставляться як до чужих і ворожих. Тож це українські артилеристи здійснюють точне вогневе ураження, тоді як російські загарбники – обстрілюють¹⁵. Так і потрібно формулювати новини.

У телевізійному інформаційному мовленні зауважуємо зловживання словом *пошкодили* у новинах про російську війну в Україні: *пошкодили будинки, пошкоджено автівки, пошкодили інфраструктуру* тощо. На нашу думку, оскільки не завжди йдеться про пошкодження, в таких повідомленнях варто вживати об'єктивніші та точніші синоніми: *зруйнували, знищили, понівечили* тощо. Пор.: *«Інфраструктуру та з десяток приватних будинків окупанти пошкодили на Дніпропетровщині», «В селі Івашки Богодухівського району пошкоджено багатоквартирний будинок»* («Єдині новини»: 08.12.2025).

¹² Там само, с. 71.

¹³ Печерський, А. (2022), «Як мова конструє реальність війни», *АрміяInform*, 26 серпня. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/08/26/yak-mova-konstruyuye-realnist-vijny/>

¹⁴ Там само.

¹⁵ Там само.

Ще одним виявом канцелярщини в медіатекстах є вживання пасивних дієслівних конструкцій з дієсловами на *-ся* та безособових форма на *-но, -то*. Такі вислови знеособлюють мовлення, роблять його неживим, що не властиво українській мові. Проникнення пасивних конструкцій у журналістське мовлення відбулося під впливом наукового стилю мовлення, який тривалий час перебував під впливом російського наукового стилю. А російська мова успадкувала пасивні конструкції з церковнослов'янської. Такі речення, як-от: «Сьогодні в усіх регіонах України **застосовуються заходи обмеження споживання електроенергії через наслідки масованих російських ракетно-дронових атак на енергооб'єкти**», «В селі Івашки Богодухівського району **пошкоджено багатоквартирний будинок**» («Єдині новини»: 08.12.2025) – варто перетворювати на активні, в яких суб'єкт дії перебуватиме на першому плані.

Авдиторія легко сприймає і засвоює лексичні штампи, оскільки вони не вимагають глибокого осмислення, але при цьому впливають на формування ціннісних орієнтирів адресата (*слуги народу, взяти під контроль, стрімкі темпи, передові позиції*)¹⁶. Однак, на наш погляд, такі лексичні штампи зневизначають телевізійне мовлення, роблять його монотонним і нецікавим: «...не хотіла **піддавати дітей небезпеці**», «**Фахівці проводять виїзні прийоми**», «Місце може **становити небезпеку**», «Місце **зазнало якогось втручання**», «**Безпечкові питання винесені на переговори з союзниками**» («Єдині новини»: 08.12.2025).

Кострубатю звучать у медіатекстах віддієслівні іменники замість дієслів дійсного способу, наприклад, «**забезпечення оповіщення військовозобов'язаних**», «**налагодження торгівлі**», «**виконання зобов'язання**» тощо. У таких конструкціях іменник краще замінити інфінітивом. Ю. Степчук та співавтори називають такі творення віддієслівних іменників номіналізацією¹⁷. Сутність процесу номіналізації – у заміні дієслова віддієслівними іменниками, дієприкметниками, складеними дієслівно-іменними сполученнями. Наприклад: «Сьогодні в усіх регіонах України **застосовуються заходи обмеження споживання електроенергії через наслідки масованих російських ракетно-дронових атак на енергооб'єкти**», «**Час і обсяг застосування обмежень може змінюватись**» («Єдині новини»: 08.12.2025). Часто віддієслівні іменники вживають у сполученні з відіменними прийменниками *у справі, у відношенні, в плані, в силу, за рахунок, згідно з, в результаті, з метою, по лінії*. Номіналізація орієнтована здебільшого на норми документа. Сьогодні подібна заміна дієслівних форм іменними функціонує у мовленні професійних журналістів, політиків та пересічних громадян: *зростання цін, здорожчання пального, нормалізація обстановки, збиття літака, зняття блокади, здешевлення вартості, регулювання цін, відновлення роботи, моніторинг ситуації, звернення громадян* тощо¹⁸. Уживання віддієслівних іменників у текстах медіа обтяжує усне мовлення, робить його громіздким та абстрактним. Найпростіший спосіб їхнього уникнення – перетворити їх на активні дієслова дійсного способу.

Головною причиною породження штампів є відсутність в авторській мові тих засобів, які допомогли б швидко, зручно й економно висловити думку. Тому й спостерігаємо вживання кількох абстрактних слів поряд: *питання підвищення; забез-*

¹⁶ Степчук, Ю., Вербицька, Л., Вихор, В. (2022), Проблеми канцеляризму..., вип. 57, том 3, с. 183.

¹⁷ Там само, с. 182.

¹⁸ Там само.

печення виконання; здійснення завдання. Слово *питання* взагалі радять уникати, зважаючи на широкий діапазон його значення (предмет думки, завдання, навіть проблема). Не рекомендують вживати це слово, розмірковуючи про прості, буденні речі, наприклад, *питання придбання комп'ютерів розглядатиметься пізніше; питання про озеленення міста не розглядалося*. Іноді в основу таких словосполучень вводять слова *робота, боротьба, експеримент, дослідження* та ін., за якими йде не властивий загальнонародній мові прийменник **по**. Повторюючись у багатьох словосполученнях, він також штампує мову: *робота по впровадженню..., боротьба по винищенню..., які треба змінювати словосполученням з прийменником з або зовсім змінювати*¹⁹.

Поширеними є також слова-означення, що не виражають корисного навантаження. Ідеться насамперед про слова *певний і даний*. Стилістично краще замінювати їх на конкретні прикметники та займенники – *невеликий, незначний, цей*. Часом непотрібними означеннями можуть виступати прикметники, за допомогою яких ми хочемо підсилити висловлювання: *мати велике значення, відігравати важливу роль, викликають значний інтерес*²⁰. Однак, по суті, це також штампи.

Потрібно також зважувати, чи використовувати конструкції «прийменник + іменник»: *в силу, за допомогою, з метою, у зв'язку з, у справі, на випадок, в інтересах, за винятком, у вигляді, на відміну від, у разі, з огляду на, за рахунок, з приводу* тощо. Вважаємо, в телевізійних медіатекстах краще вживати прості прийменники чи сполучники, як-от: *для замість з метою, через замість у зв'язку, якщо замість у разі, на випадок* тощо.

Вважаємо, що завдання журналістів – просити чи вимагати від посадовців говорити зрозумілою мовою або розтлумачувати їхні повідомлення самостійно. Не варто копіювати тексти офіційних органів влади в тексти медіа. Це загрозово не лише для писемної, а й усної української комунікації.

Результати і перспективи подальших досліджень. Сучасні тенденції функціонування української мови в медіатекстах зумовлені насамперед російською військовою агресією проти України. Інформаційні журналістські повідомлення часто містять офіційні повідомлення влади та Генштабу ЗСУ, наповнені офіційно-діловою лексикою, абстрактними формулюваннями та синтаксичними конструкціями, які без змін потрапляють у мову медіа. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на осмислення потреби/непотреби використання мови офіційних повідомлень у медіатекстах, рекомендацій щодо їхнього розтлумачення для аудиторії, оскільки це загрожує потраплянням канцеляриту не лише в писемну й усну журналістську мову, а й у побутове мовлення.

Висновки. Штампи та канцеляризми функціонують у мові ще з радянських часів. Основною їхньою метою тоді було створити ілюзію добробуту та соціально-економічного зростання за допомогою мови. Сьогодні канцелярит виявився живучим у медіамові, що зумовлено звучанням інформаційних зведень офіційних органів влади у новинних повідомленнях. Засобами вираження канцеляриту в сучасних інформаційних медіатекстах є: лексичні штампи, евфемізми, неточні стандартні фрази, віддієслівні абстрактні іменники, пасивні конструкції та безособові дієслівні форми,

¹⁹ Українська мова професійного спрямування: навчальний посібник для здобувачів вищої освіти бакалавра всіх спеціальностей (2024).

²⁰ Там само.

конструкції прийменник + іменник тощо. На наш погляд, у новинному телевізійному повідомленні варто уникати зазначених сполук, подаючи інформацію простіше, точніше та лаконічніше. Журналістам потрібно просити офіційних осіб пояснювати їхні повідомлення зрозумілою мовою або ж самостійно розтлумачувати їх для аудиторії.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Галак, І. (2019), “Мовні штампи як засіб творення образу загарбника (на матеріалі повісті Федора Одрача «На непевному ґрунті»”, *Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 8. Філологічні науки (мовознавство та літературознавство)*, вип. 12, с. 70-76.
2. Довженко, О. (2024), “Канцелярщина. Чому бюрократична мова така живуча й що поганого в тому, що люди сприймають її як норму”, *Texty.org.ua*, 19 грудня, доступно за адресою: <https://texty.org.ua/articles/111375/kanceljarshyna-chomu-byurokratychna-mova-taka-zhyvucha-j-sho-pohanoho-v-tomu-sho-lyudy-sprymayut-yiyi-yak-normu/> (дата перегляду 02 грудня 2025).
3. Назаренко, О. М., Занько, О. В. (2022), “Діалог і категорія діалогічності в українському мас-медійному дискурсі”, *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки*, вип. 3 (98), с. 149-158. DOI [10.35433/philology.3\(98\).2022.149-158](https://doi.org/10.35433/philology.3(98).2022.149-158)
4. Нановська, В. (2024), “«Ну, розумієте, тут усе просто!»». Пояснюємо, як оформлювати розмови в журналістський текст”, *Медіамейкер*, 10 липня, доступно за адресою: <https://mediamaker.me/nu-ponimayete-tut-uso-ponyatno-poyasnyuyemo-yak-oformlyuvaty-rozmovy-v-zhurnalistykyj-tekst-10873/> (дата перегляду 04 грудня 2025).
5. Печерський, А. (2022), “Як мова конструює реальність війни”, *АрміяInform*, 26 серпня, доступно за адресою: <https://armyinform.com.ua/2022/08/26/yak-mova-konstruyuye-realnist-vijny/> (дата перегляду 02 грудня 2025).
6. *Українська мова професійного спрямування: навчальний посібник для здобувачів вищої освіти бакалавра всіх спеціальностей* (2024), Авт.: М. В. Стасик, О. О. Стадніченко, О. О. Шульга, Ю. В. Ласкава, Запорізький національний університет, 219 с.
7. Степчук, Ю., Вербицька, Л., Вихор, В. (2022), “Проблеми канцеляризму в українській діловій мові”, *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*, Редактори-упорядники: М. Пантюк, А. Душний, В. Ільницький, І. Зимомря, Видавничий дім «Гельветика», Дрогобич, вип. 57, том 3, с. 180-184.
8. Фещенко, Ю. (2024), “Листуйтеся без канцеляриту: як кліше впливають на вашу ділову українську та що її покращить”, *MC.today*, 10 червня, доступно за адресою: <https://mc.today/uk/listujtesya-bez-kantselyaritu-yak-klishe-vplivayut-na-vashu-dilovu-ukrayinsku-ta-shho-yiyi-pokrashhit/> (дата перегляду 04 грудня 2025).
9. Шарманова, Н. М. (2012), “Кліше в українському телепросторі: прагматичний і метакомунікативний вияви”, *Мовознавство*, №5, с. 81-86.
10. Humboldt, W. v. (1963), “Über den Dualis. Gelesen in der Akademie der Wissenschaften am April 1827 ders”, *Schriften zur Sprachphilosophie*. Darmstadt: Fink, p. 113–143.

REFERENCES

1. Halak, I. (2019), "Movni shtampy yak zasib tvorennia obrazu zaharbnyka (na materialy povisti Fedora Odracha «Na nepevnomu grunti»)", *Naukovyi chasopys NPU im. M. P. Drahomanova. Serii 8. Filolohichni nauky (movoznavstvo ta literaturoznavstvo)*, vyp. 12, s. 70-76.
2. Dovzhenko, O. (2024), "Kantseliarshchyna. Chomu biurokratychna mova taka zhyvucha y shcho pohanoho v tomu, shcho liudy sprymaiut yii yak normu", *Texty.org.ua*, 19 hrudnia, dostupno za adresoiu: <https://texty.org.ua/articles/111375/kancelyarshyna-chomu-byurokratychna-mova-taka-zhyvucha-j-sho-pohanoho-v-tomu-sho-lyudy-sprymayut-yiyi-yak-normu/> (data perehliadu 02 hrudnia 2025).
3. Nazarenko, O. M., Zanko, O. V. (2022), "Dialoh i katehoriia dialohichnosti v ukrainskomu mas-mediinomu dyskursi", *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka. Filolohichni nauky*, vyp. 3 (98), s. 149-158. DOI [10.35433/philology.3\(98\).2022.149-158](https://doi.org/10.35433/philology.3(98).2022.149-158)
4. Nanovska, V. (2024), "«Nu, ponimaiete, tut uso poniatno!». Poiasniuiemo, yak oformliuvaty rozmovy v zhurnalistskyi tekst", *Mediameiker*, 10 lypnia, dostupno za adresoiu: <https://mediamaker.me/nu-ponimayete-tut-uso-ponyatno-poyasnyuyemo-yak-oformlyuvaty-rozmovy-v-zhurnalistskyj-tekst-10873/> (data perehliadu 04 hrudnia 2025).
5. Pecherskyi, A. (2022), "Yak mova konstruiuje realnist viiny", *ArmiiaInform*, 26 serpnia, dostupno za adresoiu: <https://armyinform.com.ua/2022/08/26/yak-mova-konstruyuye-realnist-viiny/> (data perehliadu 02 hrudnia 2025).
6. *Ukrainska mova profesiinoho spriamuvannia: navchalnyi posibnyk dlia zdobuvachiv vyshchoi osvity bakalavra vsikh spetsialnostei* (2024), M. V. Stasyk, O. O. Stadnichenko, O. O. Shulha, Yu. V. Laskava, Zaporizkyi natsionalnyi universytet, 219 s.
7. Stepchuk, Yu., Verbytska, L., Vykhov, V. (2022), "Problemy kantseliaryzmu v ukrainskii dilovii movi", *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk: mizhvuzivskyi zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh Drohobyskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka*, Redaktery-uporiadnyky: M. Pantiuk, A. Dushnyi, V. Ilnytskyi, I. Zymomria, Vydavnychiy dim «Helvetyka», Drohobych, vyp. 57, tom 3, s. 180-184.
8. Feshchenko, Yu. (2024), "Lystuitiesia bez kantseliarytu: yak klishe vplyvaiut na vashu dilovu ukrainsku ta shcho yii pokrashchyt", *MC.today*, 10 chervnia, dostupno za adresoiu: <https://mc.today/uk/listujtesya-bez-kantselyaritu-yak-klishe-vplyvayut-na-vashu-dilovu-ukrayinsku-ta-shho-yiyi-pokrashhit/> (data perehliadu 04 hrudnia 2025).
9. Sharmanova, N. M. (2012), "Klishe v ukrainskomu teleprostori: prahmatychnyi i metakomunikatyvnyi vyivay", *Movoznavstvo*, № 5, s. 81-86.
10. Humboldt, W. v. (1963), "Über den Dualis. Gelesen in der Akademie der Wissenschaften am April 1827 ders", *Schriften zur Sprachphilosophie*. Darmstadt: Fink, p. 113–143.

OFFICIALESE IN MEDIA TEXTS: CAUSES AND PREVENTION METHODS

Nataliia Lebedenko

Ivan Franko National University of Lviv
General Chuprynka Str., 49, Lviv, Ukraine, 79044
e-mail: Nataliya.Mykhaylychenko@lnu.edu.ua
<https://orcid.org/0000-0003-3599-3914>

The article examines the language used in contemporary television news media, focusing specifically on officialese (also called bureaucratic language). It distinguishes between linguistic clichés and stock phrases, explains their use, clarifies the concept of bureaucratic language, and provides examples from the news telethon ‘Yedyni Novyny’ (Unified News).

The goal of this article is to analyse linguistic clichés, stock phrases, and bureaucratic language in contemporary media texts, and to offer recommendations on when to use or avoid them.

To investigate the phenomena of linguistic clichés, stock phrases, and officialese in media texts, the study employs a deductive method. The theoretical framework is thoroughly developed through literature review and analysis, while specific instances of linguistic clichés, stock phrases, and bureaucratic language in the media are identified using content monitoring. Additionally, the descriptive method is used to explain the characteristics and distinctions among linguistic clichés, stock phrases, and bureaucratic language.

Stock phrases and officialese have been prevalent since Soviet times, primarily to create the illusion of prosperity and socio-economic growth. Today, this bureaucratic language remains resilient in media discourse, largely due to the tone of official government reports featured in news broadcasts. Modern media texts often express bureaucratic language through various means, including lexical clichés, euphemisms, vague standard phrases, abstract nouns derived from verbs, passive constructions, impersonal verb forms, and preposition + noun constructions. In our opinion, news reports should avoid these convoluted combinations and instead present information in a simpler, clearer, and more concise manner.

Key words: language clichés, stamps, stationery, media text, dialogicity.

Отримано редакцією видання / Received: 14.12.2025

Прорецензовано / Revised: 30.12.2025

Схвалено до друку / Accepted: 02.01.2026

Опубліковано на сайті видання / Published on the publication's website: 29.01.2026